[illegible]

אדרעס

פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פרייז:

ייין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 20 גר.
" " " אין " 40 "
" " " נאָכ'ן " 18 "

די ערשטע און לעצטע זייט ענטהאלטן 8 שפאלטען

אין טעקסט 4 "

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

5-go sierpnia 1927 r. פערצנטאָגליך | שבת אם ט ייטאג ז' מנחם אב תרפ"ז | פאר'ן אינהאלט פון טעקסט אין די אַנאָנסן איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט ווערט בעקאַנט געמאַכט, אז עס ווערט געזוכט אַ עקספע-דיענטקאַ, (סקלעפאָווא) אַ פעהיגע, וואָס זאָל מעהר - ווייניגער זיין בעקאַנט מיט דער גאַלאַנטעריע אין קאָנפעקציע-בראַנזשע.
נאָך אינפאָרמאַציעס קאָן מען זיך ווענדען אין דער פירמע
„ש. לאַנדאַו עט מפולקא" לובלינער 27

צו דער חתונה פון ה'
חיים זיעלאָני פון קעלץ
מיט פרל' מאַניע ראָזענבערג
ווינשט אַ גליקליכע צוקונפט
און אַ צופריעדען צוזאַמענלעבען.
חיים קאַרמאַן עט פרוי.

דעם לייטער פון די פאַך-קורסען
אינזש. ק. לעווי
צו זיין האָכצייט מיט פרל'
זאָפיא שוואַרץ פון זגערזש
ווינש איך פיל גליק און צופריעדענהייט.
שמואל איידעלבוים.

Dr. I. FLESZLER
Choroby skórne wener, i dróg moczowych
Lampa kwarcowa Sollux i Diathermia
KIELCE, ulica SIENKIEWICZA 49 tel. 80
powrócił
przyjmuje jak zwykle 8 — 11,30 i 3 — 6

„DLA ZNAWCÓW"
najwyższy opatentowany gatunek gilz
z trzema watami oraz ustnikiem bezdrzewnym
poleca:
fabryka gilz i bibułek
M. PASCHALSKI,
Radom.

OGŁOSZENIE.
ELEKTROWNIA RADOMSKA
podaje do wiadomości pp. Obdiorców prądu elektrycznego, że w dniu 7 sierpnia r. b. w niedzielę, wskutek dorocznego remontu sieci elektrycznej, nastąpi przerwa w dostarczaniu prądu do miasta od godziny 4-ej do godz. 16-ej tego dnia.

Dr.
J. GOLDSZTEJN
lekarz chorób kobiecych, akuszer i rentgenolog
przeprowadził się na ul. Kilinskiego 22
Kielce. **do domu p. Czarnego.**

ד"ר י. לעווינזאָן
סעלץ היפּאָטעטשנאַ 8.
אקושער—גינעקאָלאָג
און צוריקגעקומען
איז זיכער אַן יעדען טאָג פון 9—10 פריה און 3—6 נ. מ.

וויין און קאָניאַק
כרמל

נ"ע.

בצער עמוק הננו מודיעים על מותו הטרגי בדמי — ימיו של אחינו ומנהלנו

שמואל רוטנברג ז"ל

בשנה הו18 לחייו — תלמיד המחלקה הVIII ביום ג' לאב שנת התרפ"ז.

הסתדרות
„השומר הצעיר" בקילצי.

„הבטחות האט מען אונז געגעבען גענוג, אבער אלץ איז געבליבען אויפ'ן פאפיר".

די קאדענץ פון דער היינטיגער קהלה געהט צו ענדע. דאס הייסט שוין די שכאָדס און דאס פיהלען שוין אויך די שליחי צבור, אונזערע „פאָלקס-רעפּרעזענטאנטען". זייער זיין אין קהל-שטיבעל איז א פראגע פון געצעהלטע מאָמענטען. דאָס איז שוין א סוד פאר גאנץ בראָד. דריי פיערטעל פון דער בעשטימטער צייט זייערע אָנצופיהרען מיט אונזער אזוי גערופענעם „יודישען מאגיסטראט" איז שוין אלענגאלס אוועק כו דער פערגאנגענהייט. און עס ווילט זיך סאקי אין אָט די לעצטע נעילה-מאָמענטען מאכען אָ שטיקעל חשבון הנפש, אונטערציהענדיג, דעם לעצטען סך הכל פון דער קהלה-טעטיגקייט במשך פון דער ביזאהעריגער צייט.

מיר זאָגען יעצט אָ שטיקעל חשבון, ווייל געהן יעצט מאכען אין דער ווירקליכקייט א חשבון הנפש מיט אלע דעטיילען און איינצעלהייטען איז ליידער א צו-שווערע און קאָמפּליצירטע אויפגאבע. אין דעם פאל וואלטען די איליכטראציעס, די פאקטען און שטימונגען ארויסגעקומען אין א צו-קאריקאטורעלען פאָרם, זעלכע וואָלטען אָבגעשפיגעלט דעם תהו ובהו אין די אונגאָרמאלע פערהעלטנישען אינ'ם קאָליעקטיווען צוזאמענהאלט פון ראדאָמער קהל'שען לעבען.

מיר העלען זיך פאָרלויפיג אָבהאלטען ארויסצוברענגען אויף דער אויבערפלאַך דעם גאנצען קאמפּלעקס אנגעלעגענהייטען אזוי די. וועלכע קלאסיפיצירען זיך צו דער פּאָזיטיוויסטישער אָבטיילונג. חי אויך די, וואָס זענען א דאנק פאסיוויטעס און גלייכגילטיגקייט געבליבען אין אנגעגאטיווער פאזע. די לעצטע שורה אויף צו מאכען דעם אויספיהרליכען בילאנס פון דער קהל'ישער בוכהאלטעריע וועט מען איבערלאָזען אויף דעמאָלט, ווען פון איבערגעבליבענעם פיערטען חלק פון דער קאדענץ וועט אויך אינגעפעהר בלייבען אזא פיערט חלק. ביז דאן ווילען מיר נאָר דורכפיהרען א קליינעם חשבון און מיר ווילען פרעגען: וואָס האָט די נייע קהלה געלייסטעט אין פאזיטיווען זין פאר די ברייטערע שיכטען פון דער ראדאמער יודישער בעפעלקערונג? וואָס פאר א חיכטיגעס איז אויפגעטוהן געוואָרען און ווי זעהען אויס די הבטחות, וועלכע מ'האָט אזוי פייערליך דעקלאָרירט און מאניפעסטירט בעת די וואהלען צו דער קהלה?

וואו זענען די יודישע פאָלק'ס שולען, וועלכע מ'האָט צוגעשווירען און כבסיח געווען די הונדערטער אין טויזענדטער יודישע וועהלער? וואו זענען אהינגעקומען די פאטעטישע לאָזונגען פון פערווירקליכען די האָפנונגען צו העלפען פראָדוקטיוויזירען די יודישע מאסען דורך איינפיהרען א נעץ פון האנדווערקער-ווארשטאטען ביי דער תלמוד תורה און שולען פאר די אנדערע הונדערטער פאָלקס-קינדער, וועלכע מוזען געהן צו א פאך אין זייער פריהערסטער יוגענד? וואו זענען די קלינגענדיגע הבטחות צו בעזייטיגען דאס פראָפעסיאָנעלע שנאָרעריי און בעטלעריי אויף די יודישע גאסען דורך איינפיהרען א ספעציעלען שטיצ-פונקט פאר די, וועלכע מוזען פאלען צו לאסט דער בעפעלקערונג און געהן איבער די הייזער בעטלען?

ווען מ'וואַרפט א בליק אויף דער גאנצער פראָקלאָמאציע-ליטעראטור און אויף די אלע אגיטאציע פלאקאטען, מאכט עס דעם איינדרוק פון שרייענדיגע רעקלאמעס פון א שפּאָגעל נייע פירמע אונטער ן טיטול „הבטחות", וואָס דרייצען מיט זייערע גאָלדענע אויפשריפטען דאָס אויג פון די דורכגעהער, פונקט ווי די גרויסע שילדען און די רעקלאמע-פּייערליך פון מאגאזינען, האנדעלס-ביוראָ'ען און געשעפטס-אונטערנעהמונגען פון אלע מינים.

מיר ווייסען פאראויס, אז די ה"ה רעפּרעזענטאנטען וועלען זיך פערענטפערען. אז בכדי צו רעאליזירען די אלע צוגעזאגטע הבטחות דארפט מען האָבען א סך געלד און דער עיקר נישט קיין שטערונגען אויפ'ן וועג. אָבער אזא תירוץ קאָן אָבער נישט גילטען אלס א פולשטענדיג בערעכטיגטער. אויב מ'קאָן נישט אין גרויסען מאכשטאב פערווירקליכען די הבטחית, איז אָבער דער חוב פון ערנסטע כל-מהוער ארויסצווייזען לכל הפחות א געוויסע איניציאטיווע און אויפריכטיגע כונה, וואָס א גוטען ווילען, צו שאפען עפּיס פאָזיטיוועס.

וואָס פאר א בעציהונג קאָן מען האָבען צו אזעלכע אָפיציעלע „פּאָרשטעהער, וועלכע אנשטאט ארויסצוזייען אמיזעניגסטענס א ווילען, א אינטערעס פאר שעפּערישע לייסטונגען, לאָזט דער געזעלשאפט ערלויבען זיי זיך אָבצוואַרפען א פּאָרשלאג אריינצוזעטצען א געוויסע סובסידיע אין בודזשעט פאר א יודישע פאָלקס-שולע? און די אזוי דארף נאָך זיין די בעציהונג צו אזא רעפּרעזענטאטיווע קערפּערשאפט. וואָס דער לייטער איהרער, דער פּרעזעס און אָנפיהרער, וועלכער האָט אין זיין וואהל-פּלאטפאָרם ארויסגערוקט אויפ'ן סאמע אויבען-אָן די שאפונג פון וועלטליכע יודישע פאָלקס שולען. און ביים בעהאנדלען אָט דעם זעלבען פאָרשלאג אויף דער דאס-ויצונג פון פערגאנגענע וואָך, איז ער געהען דוקא צווישען די, וועלכע זענען געגען יודישע פאָלקס-שולען?

לאָמיר אפילו אָננעמען, אז מיט א

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען-לעבען אין ראדאם.

2. פון מלך אביון.

די עקסעקורסיע פון די ראדאָמער שמוגלערס האָט נישט לאנג פערברענגט אין דאָרף. חברה האָט נאָר געוואַרט ביז מ'וועט די פערד פאשען און זיי אנבאָיען. אין צווישענצייט האָבען זיי דערווייל אַרומשפּאַצירט און פון אלע זייטען אָבסערווירט די מאדאָם ב. מיט'ן גאליציאנער. וועלכע זענען פון דער דאָראָזשקע נישט אויסגעשטיגען, נאָר געזעסען דאָרט שטארק פערטוהן אין זייער געשפּרעך, וואָס דער אינהאלט זיינער איז געווען לויטער ליבע. חיין, פּרויען, געלד און דער עיקר, אז מ'ברויך געניסען מיט דער ברייטער האנד פון לעבען; אז כל זמן מ'לעבט זאָל זיין געלעבט. דער דאָזיגער זיסער געשפּרעך איז בעגלייט געוואָרען פון חראפּען און טיעף-דריכלענדיגען חאָרכלען וואָס האָבען זיך ארויסגעבלאָזן פון ה' ב'ס ברייטע נאָז-לעכער.

די איבריגע כוחרים. די וואוילע יונגען פון זיי, האָבען נישט לאנג געקלערט. זיי האָבען זיך דערנעהנטערט צום ה' ב'ס דראָזשקע און איינער פון זיי האָט כ'ט א שמייכעל א פרעג געטוהן: פאניע צ. עפּ'ס זענט איהר מיר צו פיעל פאַן-בראַט מיט דער מאדאם ב. דער ה' ב. וועט נאָך זיין אייפערזיכטיג. דערביי האָט ער דאָס וואָרט ב. ארויסגעזאָגט אזוי הויך און שטארק אז דער ה' ב. האָט זיך איבערגעוועקט און אויסווישענדיג די אויגען פון שלאָף-בעפעל האָט ער זיך האסטיג א פרעג געטוהן: וואו זענען מיר? זענען מיר שוין אין לובלין?—אויף דער פראגע האָט איהם יענער געענטפערט אויך מיט א פראגע: פאניע ב. איהר שלאָפט אָבער דער גאליציאַנער, אייער בעגלייטער, איז שוין אויף פאר אייער פּחזעגען. איהר זענט גאָרנישט אייפערזיכטיג? איהר האָט גאָרנישט קיין מורא צו שלאָפען?... פאניע ב. דער גאליציאנער קאָן דאָך אָבּרעדען. די מאדאם און אנטלויפען מיט איהר! ס'איז אָשר נישט מצהר ווי א שפּאס פאניע ב. אָבער... ווי פּאלט איהר אויס אזוי צו שלאָפען און איבערלאָזען צוויי יונגע מענשען וואָכנדיגערהייד...

—נו, רעדט, שוין נישט אזוי פיעל נבול פּה. האָט זיך דער גאליציאנער מיט א גניבה'יש שמייכעלע אָבגערופען. עך רעד, הערט איהר פאניע ב. די גאנצע צייט מיט אייער פרוי חי אזוי מ'פיהרט דורך דעם שמוגעל מיט די פעל און ווי אזוי מ'קאָן זיי איבערטראנספּארטירען אָהן מכשול פון לובלין קיין ראָדאם. ס'אגוטע חברה לבּים. וואָס האָבען זיי דען ציזאָרגען?

מאדאם ב. איז די גאנצע צייט געזעסען און שמייכלענדיג געשהיגען. ענדלין האָט זי אויך גענומען א וואָרט, נאָכדעם ווי זי האָט זיך גלייך געמאכט די טואַלעט און ארויכציינגענדיג ארום די ווינקלען פון איהר מויל א לייכט דין קאפּריזנעם שמייכעלע האָט זי זיך אויך אריינגעמישט אין געשפּרעך און אָנגערופען: זעה נאָר ווי זיי פערגינען דאָס נישט דעם גאליציאנער. זאָגט אייך, וואָס איהר ווילט, דער גאליציאנער איז אָבער פאָרט מעהר פעהיג פאר אייך. ער פערשטעהט א געשעפט, אָבער איהרן א גאנצען וועג זינגט איהר און ברויעט ארום ווי קליינע קינדער. דער גאליציאנער אָבער וואָס טוט? — ער רעדט תכלית-זאַכען. אמת מיר האָבען אויך געטרונקען, אָבער דערביי האָבען מיר גערעדט מכח געשעפט און מכח ערנס-

וועלכע ס'איז סומע אין ביודזשעט וואָלט איך נישט מעגליך געווען צו רעאַליזירען דעם פּלאַן פון שאַפען אַ פאָלקס-שולע, ווען אפילו דאָס זאָל פאַקטיש אזוי זיין. האָט בעדאַרפט דער פאָרשלאַג, ווי עס זאָל נישט זיין, אונטערשטיצט ווערען ביז פאַר דעמאָנסטראַציע צוועקען, אַלס בעווייז פון א גוטען און ערנסטען ווילען פאַר די, וועלכע האָבען אין זייער וואַהל-הבטחות אזוי שעהן געזונגען וועגען יודישע פאָלקס-שולען. אפשר וואָלט די בעטרעפענדע בודזשעט-סומע געווען דער יונקעלשטיין, דער ערשטער ציגעל אויף צו לייגען דעם פונדאַמענט אויף א יודישע פאָלקס-שולע. אפשר וואָלט די דאָזיגע סובסידיע, מעג זיין די בעשיידענסטע סומע אויף אָט דעם צוועק, געווען דערוועקט און בעוואויגען אנדערע. נישט פון די קהלה-קרייזען, זיך צו פעראיניגען און צו אונטערנעהמען אַן אַקציע צו בעשאַפען אזא שולע.

בכלל ווי קאָן א קהלה, בפרט אזעלכע וועלכע רעקלאַמירט זיך מכלומרשט אלס א וועלטליך-דעמאָקראַטישע אדורכגעהן אזוי גלייכגילטיג איבער א פאָרשלאָג, וואס האָט א שייכות מיט א וועלטליך יודישע פאָלקס-שולע וואוהין זאָלען פאָרט שיקען די אונפערמעגליכע, אָבער בעוואוסטזיניגע און פאָרטגעשריטענע עלטערען זייערע קינדער צו ערציהען? אזעלכע עלטערען, וועמען ס'איז שווער צו שיקען זייערע קינדער אין דער תלמוד-תורה צוליעב פערשידענע טעמים, זענען דאָך פאַראַן אין א גאַנץ גרויסע צאָהל, טאָ פאַר וואס זשע זאָל אזא קהלה נישט וועלען א קלער טוהן אויך פאַר דער ערציהונג פון זייערע קינדער?

די קאָדענץ פון אונזערע הבטחה-געבערס האָלט שוין באַלד ביים כוף און די הבטחות ליגען זיך בחבה אין די פּאָרטפעלען פון אונזערע היינטיגע מנהיגים און שלאָפען דאָרט געשמאַק. אויף זייער אָרט איז בעסער אַקטועל געוואָרען און צוריק קאפויער געשווימען אויף דער קהלה-ארענע די התנהגות פון די אַמאָליגע טאַקסע-העלדען, וועלכע לאָזען זיך הערען מיט זייערע מעשים אין כתים-שטיבעל. אָט יענע ה"ה האָבען היינט דאָס וואָרט. און זיי געזעלטיגען בקול רם.

אָט די אלע אומשטענדען, אזוי דער חונה מעגל-צושטאַנד פון אונזערע „וועלטליך-דעמאָקראַטישע" פרנסים, און די תקיפות פון די פיהרער פון מתים-שטיבעל האָבען שוין באַלד איינגעארבייט ביי די מאַסען דעם בעגריף, אז דאָס קהל-שטיבעל, איז שיער נישט א גענצליך אומנוציגע און איבריגע אינסטיטוציע. אזא לאגע איז עלול צו דערפיהרען צו איינע פון די ביידע דערשיינונגען: אָדער די טעמפעראַטור ביי מאַסען וועט אזוי אויפגעבודזשעט ווערען, ביי די קומענדיגע קהלה וואַהלען, אז ס'וועלען אריין אין דער קהלה נייע עלעמענטען, וואָס וועלען די אלטע אָרדנונג אינגאַנצען אומשטעלען און דעם גאַנצען אנגעוואַקסענעם שימעל אויסקראַצען. כלהון השוה. אָדער ס'וועט זיך דאַן שאַפען אזא אַפּאַטיע, אזא דערשלאָגענקייט און גלייכגילטיגקייט צו אז ס'וועט זיך קיינעם נישט פערגליסטען צו געהן פערלירען עטליכע מינוטען ביי דער וואַהל-אורנע. און יעדער, טראַכטענדיג ביי זיך: וואָס האָב איך דען אינגאַנצען פון דער גמינע — וועט זיך דאַן זיצען ביי זיך אין דער היים און הויבען מיט די פּלייצעס. ווי איינער וואָס איז שוין אינגאַנצען מיאש.

דער גורם און די ארויספיהרער פון די דאָזיגע ערשיינונגען וועלען אלזא זיין צוויי פאַקטאָרען. נעמליך: איין פאַקטאָר פון גאָרנישט טוהן און פון גאָרנישט שאַפען, און דער צווייטער פאַר צו פיעל טוהן און איינצייכענען זיך מיט תקיפות און ביד הקהל-פּאָליטיק ארום פראַגען, וואָס האָבען נישט קיין שייכות מיט לעבעדיגע בעדערפענישען, און פערשאַפען אפילו די טוידטע אויך נישט קיין כבוד...

ב. צווייג.

משה פיינקינד.

מיצקעוויטש און תשעה-באב.

אדאם מיצקעוויטש, דער געניאַלער טרוימער פון פוילענס פרייהייט, האָט אָפּגעריכט גלות אין פאַריז. נאָכדעם ווי ס'איז דערשטיקט געוואָרען דער אויפשטאַנד פון יאָהר 1831. דער צאַרישער אונטערדריקער פון אויפשטאַנד, דער גענעראַל נאַזאַפילצעוו, האָט איהם צוזאַמען מיט אַנדערע פוילישע פּאַטריאָטען פערשיקט, און אין פּעטערבורג האָט מען מיצקעוויטשן געגעבען א פּאַס קיין אויסלאַנד, אויף מעהר נישט צוריקצוקומען.

איינמאָל איז איהם מיצקעוויטשן אויסגעקומען, צו לעזען אין די פאַריזער צייטונגען א מודעה, אז אין „איזראַעליטישען" טעמפעל אין פאַריז וועט אין אָוונד לכבוד תשעה באב אָנגעהאַלטען ווערען א „גאָטעסדינסט".

מיצקעוויטש איז געווען שטאַרק נייגיריג צו וויסען, וואָס יודען טוען אויף צוריקצוגעווינען זייער עקזיסטענץ אַלס פאָלק אין זייער לאַנד...

ער, דער פרייהייטס-פּאָעט פון גאָטס-גענאָד, האָט זיך פאָרגעשטעלט אין זיין פאַנטאַזיע, אז די יודען מוזען עפּעס פּלאַנעווען צוריק צו בעקומען זייער לאַנד און זענען נישט יוצא בלויז מיט פייערען דעם טרויעריגען אָנדענק דורך א גאָטעס דינסט...

און טאַקי צו דער בעשטימטער שעה האָט זיך מיצקעוויטש געפינען צווישען די בעזוכער פון דער שוהל, וועלכע איז געווען איבערפילט פון אַלטען דור און פון דער יודיש-פּוילישער יוגענד וועלכע האָט אויך געמוזט צוליעב פּאָליטישע טעמים שטודירען ווייט פון דער היים.

* * *

דער פּרעכטיגער טעמפּעל איז געווען העררליך און פייערליך בעלויכטען, וואָס האָט מעהר געפּאַסט אויף שמחת-תורה, ווי אויף תשעה באב. קיין שפור פון

סע זאכען. איבעריגענס, ברעכט איך נישט אזוי די קעפּ וועגען מיין מאַנ'ס אייפערזיכט. ער האָט מיך צו פיעל ליעב און איבערהויפּט האָט ער צו מיר גענוג צוטרוי, אז ער זאָל זיך בעאונרוהיגען צוליעב אייערע חיצען און ליצנות-מאַכעריי...

אָבער נאָך וואָס די גאַנצע דיסקוסיע — האָט זיך צום לעצט שוין אָנגערופען דער ה' ב. אליין: איהר ווילט מיך דוקא אינטריגירען, וואָס האָט איהר אזוי מורא פאַניע ג.? וואָס מיינט איהר, אז דער גאַליציאַנער וועט אָבערעדען מיין ווייבעל בלייב איך אַנ'עגונה? איהר ווייסט דאָך, אז איך בין קיין יאָלד נישט און איך האָלט ערשט געעפענט א אייגעל. מ'וואָלט טאַקי געזעהן. ווער פון אונז ביידע ס'וואָלט געמאַכט א בעסער געשעפט, איך, צי מיין ווייבעל. —

דער ה' ב. האָט זיין מיינונג ארויסגעזאָגט אין טאָן פון א שפּאַס און אַקצענטירט עס פאַר א גוטען וויץ פון וואָס אלע האָבען זיך האַרציג צעלאַכט, אפילו דער גאַליציאַנער מיט דער מאַדאַם ב. האָבען געלאַכט, האָטש דער דאָזיגער וויץ האָט זיי געטראָפען אין פּינטעל, אין דער טיעף פון זייער האַרץ.

דער הומאָר וואָלט זיך ווייטער ענטוויקעלט, האָבען אָבער די דראָזשקאַזשעס שוין געהאַט ארויסגענומען די זעקלעך האָבער פון זייערע פערד און שוין געהאַט די פערד אָנגעטרונקען, און זיי האָבען דערמאָנט דעם עולם פאַסאַזשירען, צוריק איינצוזעצען זיך אין די דראָזשקעס. אז חברה האָט דערהערט: „אַנצוויע אַדיאַזד" האָבען זיי אָבגעהאַקט פון זייער אינטערעסאַנטען געשפּרעך און יעדער איז צוריק אריין אין זיין בויד.

די 5 דראָזשקעס האָבען ארויסגעבאַטשעט פון דאָרף און אין צוויי שעה ארום זענען זיי אָנגעקומען קיין לובלין וואו זיי זענען פערפאָהרען צו איינעם פון די שענסטע האָטעלען און דאָרט האָט זיך חברה שמוגלער'ס איינגעאָרדענט און פערנומען ביז א 10 צימערען אויף ביידע שטאָקען פון האָטעל.

א גאַנצע וואָך איז עולם געזעסען אין לובלין און פערבראַכט ווי גאָט אין אָדעס, מ'איז געגאַנגען אין טעאַטער, אין קינאָ, אין קאַבאַרעט, אויף אַלע פערשטעלונגען, אויף אַלע דאַנסינגען, נישט געווען קיין זאַך וואָס זאָל זיין צו-טייער. מאַדאַם ב. האָט ארומשפּאַצירט מיט'ן מאַן און מיט דעם גאַליציאַנער איבער אלע לובלינער פּרינציפּאַלע גאַסען. אָבגעשטעלט זיך ביי אַלע שענסטע און פערנעמסטע וויסטאַוועס און שויפענסטער, און וואָס איהר האַרץ האָט פערגלוסט פון די טייערסטע פּיטערוואַרגען ביז בריליאַנטען, האָט דער ה' ב. געהאַלטען אין איין קויפען.

אין לובלין האָט עולם שמוגלער'ס געוואַרט אויף די 5 וואַגאָנען פעל, וואָס האָבען געבראַכט אָנגעקומען א ליאַדע סאָג פון לעמבערג. דער טעלעפאָן אין האָטעל, וואו זיי האָבען געוואוינט, האָט א מינוט נישט גערוהט; אַלע רגע האָט א צווייטער געקלינגען אויף דער באַהן-סטאַציע און אָנגעפרעגט זיך ביי די ראַמפּע-פערוואַלטונג, צי די סחורה איז שוין אָנגעקומען. ווען דער ענטפער, וואָס איז געקומען פון דאָרט, איז עטליכע טעג כסדר בעשטאַנען פון וואָרט „ניין". האָט זיך עולם אָנגעשראָקען און שטאַרק גענומען איבערקלערען צי די וואַגאָנען זענען נישט ענטדעקט געוואָרען אויף די שטרעקע לעמבערג — לובלין.

האָט זיך עולם, איינמאָהל, אין דער שפּעטער נאַכט, ווען מ'איז געקומען פון קאַבאַרעט און געהאַט זיך גוט אָנגע-

טרויער איז נישט געווען צו זעהן און לעזען פון די פנים׳ער פון די בעזוכערס. קיין זיפץ קיין קרעכץ האט מען אויך נישט געהערט פון קיינעמ׳ס מויל. קיין „איכה“ האט מען נישט געזאגט, נישט געקלאגט. דער געמישטער כאר האט פרעכטיג געזונגען „מה שורו“ און די ארגעל האט הערליך צוגעשפילט, דער חזן האט אפילו געדאווענט מעריב מיט רעם כקאי באחען תשעה באב-נגון אבער אויך זיין דאווענען האט ביי קיינעם קיין טרער נישט געחעקט.

דער פרעדיגער האט דאן געהאלטען ראקעטיש זיין „געלעגענהייטס - דרשה“, ערקלערענדיג דעם עולם — נאטירליך אויף פראנצויזיש — די בעדייטונג פון תשעת באב אין דער היסטאריע, און וועלכען טאג די „באביליאנער“ האבען צום ערשטען און די „רוימער“ צום צווייטען מאל צושטערט דעם „גראנד-טעמפעל“ אין ירושלים און די יודען פעריאגט פון לאנד, אבער צום גליק זענען זיי געקומען קיין איירא־פע, קיין פראנקרייך, וואו זיי האבען געפונען שוץ אין מקום-מקלט און נאר צום אנדענקען פון דער יודישער פערגאנגענהייט ווערט דער דאזיגער טאג געפייערט דורך די פראנצויזען פון משה רבנו׳ס גלויבען אלס עריגערונגס - טאג; איצט איז „פראנקרייך אונזער ציון“, „פאריז — ירושלים“. די לעצטע ווערטער האט דער פרעדיגער ארויסגערעדט מיט א אונגעוועהנליכען פאטאס, ווי ער וואלט דערמיט געוואלט אקצענטירען די נעגאטיווע זייט פון גלות און אפלייקענען יענע האפנונג אויף דער צוקונפטיגער גאולה, וועגען וועלכע די יודען האבען צו אלע צייטען נישט אויפגעהערט צו טרוימען.

דורך די לעצטע ווערטער פון פרעדיגען האט זיך מיצקעוויטש געפונען זעהר ענטטוישט אין זיינע אייגענע פאטריאטישע געפיהלען. ער האט זיך נעטראכט. ווער ווייסט אויב די פאליאקען אין פאריז דענקען אויך נישט אזוי, ווי יענע יודישע „פרעדיגער“ און צי זיי רעזיגנירען נישט פון פוילענס צוקונפט?

און נישט - וועלענדיג מעהר אויפהערען דעם שעהנעם כאר-געזאנג און ארגעל-קלאנג פון „אדון עולם“ האט מיצקעוויטש, ווי מיט כעס און אלס צייכען פון פראטעסט אין מיטען דעם דאווענען פערלאזט דאס טעמפעל.

נישט אזוי רעדט מען צו א פאלק האט ער אויסגערעגט געזאגט צו זיינע בעגלייטערס, „פראנקרייך וועט קיין מאל נישט זיין פאר די יודען ציון און פאריז — ירושלים“...

• • •

אין יאהר 1854 ברעכט אויס דער „קרימער-קריעג“. אין פאלקס-מויל האט מען דעם קריעג גערופען די סעוואסטאפאלער מלחמה. פון רוסלאנד געגען טערקיי, פראנקרייך און ענגלאנד. מיצקעוויטש׳ס פאטריאטישע נשמה האט אויסגעפלאמט. און טראץ דעם וואס ער איז שוין געוועזן פיזיש געבראכען, האט ער פערלאזט פאריז און איז אוועק קיין קאנסטאנטינאפאל. ער האט די טערקען געהאלטען פאר מעהר אויפריכטיגער, ווי אנדערע מלוכות. צוזאמען מיט דער דאזיגער „דריי איניגקייט“ האט ער געפלאנעוועט צו שלאגען רוסלאנד און ארויסרייסען פוילען פון איהר נעגעל. אין קאנסטאנטינאפאל האט מיצקעוויטש ארגאניזירט א פוילישען לעגיאן. וויסענדיג אויך, וויפיל די יודען האבען אויסצושטעהן פון צארישען רעזשים, און קענענדיג די מיטע בענקעניש פון די פרומע יודען נאך „ציון“, האט ער זיך אויך דערמאנט אין די יודען.

גראד אין יענע טעג איז אויסגעפאלען תשעה-באב און מיצקעוויטש איז געקומען אין קאנסטאנטינאפאל אין דער שוהל אריין בייזואהנען די טרויער צערעמאניע, דא האט ער געטראפען פאר זיך גאר א אנדער בילד, ווי אין פאריז. אויף אלע פנים׳ער איז אויסגעגאסען געווען א טיפער טרויער. פינסטערניש האט בעהערשט די שוהל. דאס גאלדענע פרוכת אראפגענומען, דער עולם זיצט אויף דער גאלער ערד און אין די זאקען. דער הרב-הכולל מיט דער שניי-ווייסער פאטריאכאלישער בארד, אנגעטון אין א גרויסען טורבאן און אין א טונקעלבלויען ווידענען היטעל און אין די זאקען, זיצט אויף א נידריג בענקעל אויבען-אן ביים ארון הקודש און וויינט אויס׳ן חורבן זאגענדיג „איכה“, דער עולם וויינט מיט איהם. פון די טרויער-טענער האט מיצקעוויטש׳ס קראנקע הארץ אויפגעציטערט. ער האט זיך געטראכט: איצט איז דאך א שעת הכושר, אז די יודען זאלען זיך דערוועקען און זיך בעפרייען... און נישט קענענדיג זיך בעהערשען ביז צום סוף, האט ער זיך געווענדעט צום הרב הכולל און איהם אויסגעדריקט מיטגעפיהל, אבער בלויז מיט וויינען און יאמערען, האט מיצקיעוויטש דערביי געזאגט. וועט איהר גארנישט אויפטוהן, ציון נישט בויען איצט איז געקומען אויך דער מאמענט פאר די יודען צו געהן טערקיי צו הילף און ציון וועט ווערען דאס יודישע לאנד.

צו יענער צייט האט מען אין טערקיי קיין יודען און קיין קריסטען נישט גענומען צו מיליטער. האט זיך מיצקיעוויטש גענומען אליין צו ארגאניזירען א יודישען לעגיאן. —

אבער די גלות-יודען האבען איהם נישט פערשטאנען, אדער גארנישט געוואלט פערשטיין, ווי זיי האבען נישט געוואלט אין יאהר 1809 פערשטעהן נאפאלעאנען ווען ער האט געוואלט. בעזיעגענדיג דעם מזרח. אבגעבען די יודען ארץ ישראל, און חוץ עטליכע פון זיינע יודישע פערעהרערס, חוץ די עטליכע יודישע פוילישע סטודענטען פון פאריז האט זיך קיין איינציגער יוד נישט געשטעלט הינטער זיין פאהן פון ציון.

די יודען אין פאריז האבען ווייטער אין זייערע טעמפעלס געזונגען און געשפילט, די יודען אין טערקיי האבען ווייטער געזאגט און געקלאגט „קינות“ אין זייערע שוהלען וועגען ציון...

און ווידער א מאהל איז געווארען מיצקיעוויטש פון די יודען ענטוישט און אין דער דאזיגער ענטוישונג איז ער באלד דערנאך געשטארבען. דער טויט האט איהם אוועקגערויבט אין יאהר 1855.

ועסיגט פון תענוגי עולם הזה. — פערזאמעלט אין צימער פון ה׳ ב. און אלע בעזוכער האבען גענומען ציטראכטען א עצה, אנ׳המצאה, אנ׳איינפאל, וואס מ׳גומט-אן צוטוהן און האט א מיטלען מ׳קלערט אויס צו אבראטעווען די 5 וואגאנען פעל. נאך א לאנגע בעראטונג, אין וועלכע אייך מאדאם ב. האט זיך ענערגיש בעטייליגט, איז געבליבען בהסכם, אז צומארגענס באלד בעגינען זאל דער ה׳ ב., מאדאם ב. דער גאליציאנער און דער ראדאמער פעלכוחר וו. געהן בשיתפות אהין אויף דער ראמפע און זיך דארט אומקוקען, וואס מ׳בלייבט צוטוהן.

יענע נאכט איז עולם שוין נישט געשלאפען. מיט דער גרעסטער אונגעדולדיגקייט האט מען געוואַרט, אז די פינסטערניש פון הימעל זאל פערשווינדען און ס׳זאל זיך בעווייזען א גראהער פאס פריהמארגען-שיין. אז אין הימעל האט זיך געעפענט א שמאל שפעלכעלע און ס׳האט גענומען שארען אויף טאג האט זיך די דעלעגאציע אנגעהויבען צוגרייטען און אין יענער צימער פון האטעל האט געהערשט אזא נערוועזישע און פיבערהאפטע שטימונג, ווי ביי ארעסטירטע, וואס ברויכען זיך שטעלען אויף א גרויסען משפט. גאר בעזונדערס האט זיך צוגעגרייט מאדאם ב. זי האט זיך אנגעטוהן אין שענסטען און בעסטען. וואס זי האט נאר וואס געהאט זיך איינגעקויפט אין דער פרעמדער שטאדט. זי האט זיך אויסגעציערט אין ליטער סאמעט און זייד און איז אינגאנצען געווען בעהאנגען מיט גאלד און בריליאנטען.

אז מ׳איז געקומען ענדליך אויף דער ראמפע האט שוין דארט, נישט א געקוקט אויפ׳ן דער בעגינען-צייט. גע קאכט און געווימעלט פון א גרויסע מענשען-מאסע, וואס איז בעשטאנען פון ליטער שמוגלערס פונ׳ם גאנצען פוילישען אקופאציע-געביעט, וואו די עסדרייכער האבען זיך בעזעצט. חברה האט זיך נאכגעפרעגט און סוף כל סוף זיך דערוויסט, אז די פינף וואגאנען מיט פעל האלטען ביי רעקוויזירט ווערען און אז ס׳איז פארהאנען איין עצה—אנצונוצען פראטעקציע און דער עיקר זיך לאזען קאסטען א שפארע אפותיקי ביי איינעם פון די העכערע עקספעדיציע-באמטע, וועלכער קאן צוליב זיין הויכע שטעלונג וואס ער פערנעמט, זיין דער איינציגער, וואס קאן די 5 וואגאנען ארויסראטעווען.

דאס חיטרע גאליציאנערל האט אזוי לאנג געניסטערט און געשמעקט ביז ער האט ענדליך זיך ערפאהרען, אז רער, וואס קאן אם די אלע נסים בעווייזען, איז זיינער א בעקאנטער פון גאליציע און ער האט ערקלערט, אז ער נעמט זיך אונטער צו געהן, פערשטעהט זיך מיט א גרויסע הקפה. צו דער דאזיגער שררה, ביי וועמען ער וועט געהיס אלץ פועל׳ען.

עולם האט ממש אבגעעטהעמט, זייערע פערצווייפעלטע פנים׳ער האבען אויסגעשיינט און ס׳איז געבליבען, אז געהן זאל דער גאליציאנער. ער וועט רעדען, און געבען דעם פרעזענט זאל סאקי נישט קיין אנדערער ווי מאדאם ב. דער גאליציאנער האט זיך סאַמענטאל דערוויסט, ווי די דאזיגע פערזענליכקייט וואהנט און ס׳האט נישט לאנג געדויערט, ארום איינס פאר מיטאג איז דער גאליציאנער מיט דער שעהן-אויסגעפוצטער מאדאם ב. צוגעפאהרען אין א קאטש צו איינעם פון די גרעכטע און ערשט קלאסיגע האטעלען. דארט האבען זיי דורכ׳ן פארטיער געלאזט וויסען, דעם אבער-לייטענאנט מ. פון וויען, אז ס׳איז געקומען

וואס הערט זיך אין ראדאם.

אז מ'חאפט ביי אנ'עבירה הייסט מען א גנב.

(צוזי פערשטעהען יודישע דאזארעס, וואס קעמפפען פאר'ן... אמת און גערעכטיגקייט.)

אויף א זיצונג פון דער ווירטשאפטס-קאמיסיע אין גמינע, וואס איז פארגעקומען די פערגאנגענע וואך, דאנערשטאג, האבען בעדארפט בעטראכט ווערען א רייהע אפערטען פון בעלי מלאכות אויף אויסצופיהרען סטאליארסקע און בליאכארסקע ארבייטען ביי דער גמינע.

ביים פארשטעלען פאר די קאמיסיע די אפערטען דורכ'ן סעקרעטאר רובינליכט איז דעם דאזאר אײדעלבוים איינפאלענד געווארען דער פאקט, וואס די קאנווערטען פון די אפערטען זענען געווען געעפענט. א זאך, וואס איז אין קיין שום פאל נישט ערלויבט, מחמת אפערטען איז א זאך, וואס ברויך אונבעדינגט געהאלטען ווערען אין דער שטרענגסטער דיסקרעציע. ווען דער דאזאר ה' אײדעלבוים האט אלס אנוועזענדער אויף דער זעלבער זיצונג, וועגען דעם אויפמערקזאם געמאכט דער קאמיסיע, האט מען איהם ערקלערט, אז בעשעפטיגט די אפערטען האט דער סעקרעטאר רובינליכט. דער תירוץ האט דעם ה' אײדעלבוים נישט בעפרידיגט און ער איז ווייטער געבליבען נייגעריג צו וויסען די ריכטיגע אורזאך פון אויפרייסען די קאנווערטען, און וועלענדיג פאקטיש דערגעהן, צי דער סעקרעטאר רובינליכט האט עס געטוהן פון אייגענעם איניציאטיווע, אדער ער איז פון וועמען אינספירירט געווארען, האט ער פון קוישעל אונטער'ן טיש אויפגענומען די אוועקגעווארפענע קאנווערטען און איבערלייענדיג אויף זיי די אדרעסען האט ער צווישען זיי געפונען איין קאנווערט פון די קאנווערטען, אויף וועלכען ער האט בעמערקט א סטעמפעל פון דער לעדער-פאבריק גוטמאן.

לויט ווי ה' אײדעלבוים האט דערפון ארויסגעדרונגען האט דער סטעמפעל אין דעם פאל געברויכט דיענען אלס צייכען פון פראטעקציע און די דאזיגע השערה האט נאך מעהר פערשטארקט זיין פערדאכט, אז דאס אויפרייסען די קאנווערטען איז א רעזולטאט פון דער פראטעקציע מצד דעם דאזאר ה' הערשעל גוטמאן.

די דאזיגע ענטדעקונג איז געווארען פאר די קאמיסיע א אביעקט פון שטארקע דעבאטען, וועלכע זענען ענדליך אריבער אין א שארפען קאנפליקט. דער דאזאר ה' גוטמאן האט זיך צוליב דער דאזיגער געשיכטע געפונען אין גרויס פערלעגענהייט און ער האט זיך בעמיהט ווי ווייט מעגליך צו פערטיידיגען. ה' אײדעלבוים האט ערקלערט, אז די זעלבינע אפערטעס איז אריינגעטראגען פון איינעם פון די בעלי מלאכות, וואס פיהרען אויס פערשידענע ארבייטען אין דער פאבריק פון ה' גוטמאן, וועלכער איז נאך פראינטערעסירט, אז די גמינע-ארבייט זאל אויך יענער בעקומען. ה' אײדעלבוים האט גלייכצייטיג ערקלערט, אז דעם ה' גוטמאן דיענט נישט מעהר די רעכט, ווי ער זאל, אלס דאזאר, זיין געטריי דער קהלה און פיהרען א שפארזאמע פאליטיק בנוגע די גמינע הוצאות'ן, אבער נישט מעהר. אויסנוצען דאזארישע פראטעקציע און אויפרייסען אפערטען, און זיי פריהער איבערלייענען, איידער זיי ווערען פארגעשטעלט פאר דער קאמיסיע — האט ה' אײדעלבוים געטאדעלט אלס א אונערהערטען און אונדערלאזבארען פאל.

איניגע פון די קאמיסיע-אנוועזענדע איז שטארק געלעגען דערין, דעם פערמאכטען דאקומענט, ס'הייסט דעם קאנווערט, ביי ה' אײדעלבוים אנצוקריגען, און אוועקגעהענדיג פון דער זיצונג, האט זיך אזוי. ה' מולער שטעהענדיג שוין אין פאדער הויז פון דער גמינע זיך געווענדעט צום ה' אײדעלבוים מיט דער ביטע צו ווייזען איהם די קאנווערט מיט'ן אויסרייד, אז ער וויל מיט אייגענע אויגען זעהן אויפ'ן קאנווערט דעם שטעמפעל פון ה' גוטמאנ'ס פאבריק. ה' אײדעלבוים, נישט איבערקלערענדיג פון גארנישט, האט דערלאנגט די קאנווערט און ווי נאר זי האט זיך געפונען אין די הענד פון ה' מולער האט דער לעצטער איהם א פארוואורף געמאכט און אויסגערופען: איך וועל נישט לאזען גנב'ענען אין גמינע — ווען ה' אײדעלבוים האט איהם אויפמערקזאם געמאכט, אז טראגען פראטעקציע און אויפרייסען אפערטען איז א גרעסערער פערברעך און עבירה, ווי אפצונעמען פון מיסט קוישעל א געעפענטען קאנווערט, וועלכער דארף אגב דיענען אלס דאנקבארער און קלארער בעווייז, כדי דער גאנצער ענין ארויסצוברענגען פאר דער ליכטיגער שיין — איז נאכהער צווישען זיי ענטשטאנען א שארפער ווערטער אויסטויש, בשעת וואס ס'איז אויך אונטערגעקומען דער דאזאר הערשעל גוטמאן און מ'האט זיך בשותפות אנגעהויבען איבערהעקלען, ס'איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז דער רעזולטאט פון סכסוך איז געווען, וואס ה' מילער האט זיך אראבגעגליטשט פון די שטיגן... און דער ה' גוטמאן האט בעקומען מיט א שטעקען.

מיט וועלכע קאנסעקווענצען האט דער סכסוך זיך פערענדיגט. די אפערטען אבער זענען פארלויפיג נישט ערלעדיגט געווארען.

א דאמע מיט א הער איהם בזוכען. זיי האבען געווארט בערך 5 מינוט און די דאמע מיט'ן הער זענען אריינגעבעטען געווארען אין יענעם צימער, וואו דער אבער-לייטענאנט האט זיך געפונען.

ווען דער גאליציאנער האט זיך פארגעשטעלט און געוויזען זיין וויזיט-קארטע האט איהם דער אבער-לייטענאנט ווארים בעגריסט. זיי האבען זיך ווירקליך דערקענט אלס המאליגע גוטע בעקאנטע. און נאכדעם ווי דער גאליציאנער האט איהם פארגעשטעלט זיין פריינדין, די מאדאם ב., האט ער זיי געבעטען זעצען און געפרעגט וואס זיי פערלאנגען. ווען דער אבער-לייטענאנט האט זיך דערוויסט דעם צוועק פון זייער בעזוך איז ער אויסגעשפרונגען ווי א טיגער: וואס? חאבאר ווילען זיי מיר געבען? זאפארט ביטע צו פערלאזען מיין צימער. זאפארט!—דערביי האט ער געכאפט דעם רעוואלווער, וואס איז געלעגען אויפ'ן טיש און געדראהט מיט איהם זיינע אומגעריכטע געסט.

דאס גאליציאנעריל איז צוטומעלט געווארען, געכאפט דאס קאפעלושעל און כניה וביה איז ער געווארען א האז, קוקענדיג הינטער זיך צו זיין אלטער בעקאנטער שיסט איהם נישט נאך.

מאדאם ב. איז טאקי אויך דערשראקען געווארען, אבער זי האט זיך נישט פערלוירען. די שיינע סימפאטישע שלאנקע פיגור פונ'ם יונגען מיליטער-מאן האט איהר זעהר אימפאנירט און זי האט ניט געגלויבט, אז אזא צוגעלאזענער, סאלידער און סימפאטישער מאן זאל ווירקליך זיין פעהיג ברוטאל צו בעהאנדלען א שעהנע און אינטעליגענטע פרויענצימער. דער כח פון דאזיגען בטחון האט איהר אונטערגעגעבען מוט און איהר געשטארקט נישט צו פערלאזען דאס צימער, ווי עס האט געטוהן איהר בעגלייטער דאס היטרע גאליציאנעריל.

מאדאם ב. איז אויפגעשטאנען פון איהר פאטעל, האט זיך דערנעהנטערט צום לייטענאנט, איהם ארומגענומען, געהאלזט, געגלעט און געבעטען ער זאל אויף איהר רחמנות האבען און נישט רעקוויזירען די וואגאנען פעל. דער לייטענאנט האט ארויסגעלאזט דעם רעוואלווער פון האנד. ער איז געווארען רוהיגער, ווייכער. מאדאם ב. האט אויף איהם געהאט א ווירקונג. איהר שעהן פנים און איהר הערליכע קליידונג האט איהם געזאגט, אז די אונבעקאנטע פרוי געהערט צו דער בעסערער דאמען געזעלשאפט, צו וועלכער מ'דארף זיך בעציהען העפליכער. קארעקטער און אז עס לוינט נאך צו מאכען איהר א קאמפלימענט און אפילו צו בעמיהען זיך צו געפעלען איהר, אבער טראץ דעם אלעם וואס ער האט נעטוישט זיין פריהערדיגער האלטונג. און האט שוין יעצט ארויפגעלעגט זיינע צוויי הענד אויף איהרע האלב-דעקאלטירטע אקסלען און געצערט צו איהר אין א פריינדליכען טאן. קוקענדיג די גאנצע צייט איהר אין די אויגען, אז ער קאן נישט העלפען און ער געהן געגען געזעץ. — יעדאך האט ער איהר פערבעטען, ווי אויך דעם גאליציאנער צו קומען 12 ביינאכט צו איהם אין איינער פון די גרעסטע קאפע-הייזער פון לובלין, געבענדיג איהר א האפנונג, אז ס'איז מעגליך דער אויסוועג, אז פון די 5 וואגאנען פעל זאל די אויסגעארבייטע לעדער געהן פאר מיליטערישע שיך.

מאדאם ב. איז ארויס פון האטעל דאפעלט צופרידען: ערשטענס האט זי א האפנונג אבצוראטעווען די 5 וואגאנען פעל, און חוץ דעם האט איהר נאך מעהר הנאה געטוהן און איהר הארץ האט געקלאפט ווי ביי א יונג מיידעל, וואס האט געשלאסען איהר ערשטער קאנטשאפט מיט א יונגען פיינעם בחור— דאס בעקענען זיך און שליסען פריינדשאפט מיט אזא שיינעם יונגען און שלאנק געבויטען, גראציעזען און העכסט סימפאטישען מאנספערזאהן אין א מיליטערישען מונדיר...

(פארזעצונג קומט.)

פון האַנדוועַרקער-קלוב.

אונטער׳ן פאָרזיץ פון וויצע-פר. פון שטאָדט-ראט ה. מ. קאַסלער איז זונטאג דעם 31 יולי פאָרגעקומען אַ אַלגעמיינע פערזאמלונג פון די מיטגלידער פון האַנדוו.-קלוב.

אויפ׳ן טאָג אָרדנונג זענען געשטאַנען פאָלגענדע פונקטען:

וואַהלען פון א פערוואַלטונג, רעוויזיאָנס קאָמיסיע, שידס געריכט און פרייע פאָרשלאָגען.

פאַר׳ן צוטרעטען צום ערשטען פונקט טראָגט אַריין ה׳ ש. ראָזענבערג פאָלגענדען דרינגענדען פאָרשלאָג: דער האַנדווערקער קלוב, וועלכער רעפּרעזענטירט א גרויסען טייל פון די אקטיווע יודישע בעפעלקערונג דריקט אויס דעם שאַרפסטען פּראָטעסט קעגן דער היגער קהלה - פערוואַלטונג פאַר׳ן דערלאָזען בעליידיגען אויף א אונגעהערטען אופן איהר לאַנגיעריגען און פערדינסטפולען פאָרזיצ. ל. בריליאַנט׳ן ד״ל.

צו דעם פאָרשלאַג טראָגט אַריין ה׳ י. ב. סטראַוטשינסקי אַ צוגאָב פאָרשלאָג, אַז די קהלה זאָל אָפּשטעלען אויף 3 חדשים פון זייער טעטיגקייט די דירעקט שולדיגע מיטגלידער פון דער קהלה, נעמליך: די ה״ה העניך ווײַנטרויב און אדוו. ש. מוליער. אין געגענפאַל וועט די האַנדוו. פראַקציע פאַר די קאָנסעקווענצען נישט זיין פאַראַנטוואָרטליך.

די פאָרשלאַגען ווערען איינשטימיג דורך די פערזאמפּלטע אָנגענומען. דאַן ווערט באַלאָטירט די קאַנדידאַטען-ליסטע, וועלכע איז אויסגעאַרבייט געוואָרען אין הסכם מיט׳ן בעשלוס פון דער קאָנפערענץ פון 24 יולי דורך די ספּעציעל בעוועהלטע קאָמיסיע.

אין דער פערוואַלטונג זענען געוועהלט געוואָרען די ה״ה:

דער בעקאַנטער אינזש. ל. בעקערמאַן, משה רובינשטיין, ב. האַכמאַן, י. ב. סטראַוטשינסקי, ל. מילמאַן, י. ווײַנבאַרט, א. האַך, ש. ראָזענבערג, י. י. מאַגנישעווסקי, ש. ח. בערקאָוויטש, ש. פישמאַן און צ. בוימאַן.

אלס קאַנדידאַטען די ה״ה

אלי׳ פריידאַס (פעלדשער) ח. י. ראַטבלאט, מ. רינגמאכער, י. לישקעוויטש, ש. בירנבוים, און מאיר פינקעלשטיין.

אין די רעוויזיאָנס-קאָמיסיע די ה״ה: לעווין, י. קאַסאַר, ה. מענדעלסאָן.

אלס קאַנדידאַטען די ה״ה: ה. דאַמבעק, ש. ראָזענבערג און ג. לעווין.

אין שידס געריכט די ה״ה: מ. קאַסלער, י. פעלדמאַן, ח. י. ראַטבלאט, ג. בייטשמאַן, א. ווײַנטרויב און ח. גאָלדבערג.

• • •

וועגען פערזיכערונגען פאַר אַרבייטסלאָזע.

אין די לעצטע טעג ווערען געמאַכט פיל פּראָטאָקאָלען דורכ׳ן אַמט פאַר אַרבייטסלאָזע-פערזיכערונג פאַר׳ן נישט רעגיסטרירען די ווערקשטעלען און עס ווערען ארויסגעלייגט חוץ גרויסע פּראָצענטער (5% חדשליך) אויך גרויסע אדמיניסטראַטיווע שטראָפען, קעגען וועלכע מען איז געצוואונגען צו ווענדען זיך צום געריכטסדורך אנ׳אדוואָקאַט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם, מאַכט אויפמערקזאַם די פערוואַלטונג אַלע האַנדווערקער וועלכע בעשעפטיגען מעהר ווי 5 אַרבייטער, אריינרעכענדיג לערן-יונגלעך דאַרפען אַלע פערייעסטרירען די מענשען.

די פאָרמולאַרען בעקומט מען אין די דרוקעריי פון גראָדזיצקי.

וועגען איבערטראָגען די ראַדאָמער באַהן-דירעקציע.

אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן רעגירונגס-פּלאַן וועגען איבערטראָגען די ראַדאָמער באַהן דירעקציע קיין כעלם, ווערען מיר געוואָהר, אַז דער מיניסטער פון קאָמוניקאַציע האָט צוגעשיקט דער היגער באַהן-דירעקציע א פּראָגראַם וועגען אויפבויען א נייעם דירעקציע-בנין אין „וואָהנונג קאָלאָניע“ אין כעלם. דער דאָזיגער פּראָגראַם הייסט, אַז אַלע הייזער זאָלען ביז׳ן 1928 יאָהר שטעהען אונטער א דאַך און ביז 1929 יאָהר דאַרפען זיי שוין זיין קאָמפּלעט פערענדיגט. אין זעלבען יאָהר דאַרף אויך ענטגילטיג פאָרקומען דאָס איבערטראָגען פון דער ראַדאָמער באַהן דירעקציע קיין כעלם.

פון דעם זעלבען פּראָגראַם איז אויך געדרונגען, אַז די אָבטיילונג פאַר אַלעאיינקונפטען, וואָס געפינט זיך היינט אין בידגאָשטש, און וועט דאָרט ווייטער בלייבען, וועט נישט איבערגעטראָגען ווערען קיין כעלם. אויף וויפיל דאָס זאָל ריכטיג זיין, וועט די דירעקציע איבערגעהן צוליב דער טענדענץ צו פעראייניגען אַלע דירעקציע-אָבטיילונגען אויף איין אָרט, אויף וואָס אין ראַדאָם איז נישט געווען קיין אויסזיכט. ס׳איז נאָר אונפערשטענדליך דער פאַקט, פאַרוואָס איין אָבטיילונג בלייבט אין בידגאָשטש, בשעת עס געהט דער רעגירונג צו פעראייניגען אַלע אָבטיילונגען אויף איין פונקט.

די אָנהענגער פון ה׳ קוסטענבערג אריינגעטראָגען אין העכסטען טריבונאַל א רעקורס געגען גמינע-בודזשעט פון יאָהר 1926

אין העכסטען אדמיניסטראַטיווען טריבונאַל איז דערלאַנגט געוואָרען א רעקורס אויף צו אַנולירען דעם בודזשעט פון דער גמינע פאַר׳ן יאָהר 1926. די מאָטיווען אויף וועלכע דער רעקורס שטיצט זיך זענען פאָלגענדע: 1) פאַר וואָס די גמינע האָט אריינגעשטעלט אין זעלבען בודזשעט 21 טויזענד זלאָטעס אויף רעדוקציעס אין דער צייט. ווען ס׳איז אײַנגאַנגען איבריג א גמינע-בודזשעט 2) היות ווי צווישען די גמינע-הוצאות פיגורירט א סומע פון 22.500 זלאָטעס אויף נייע שוחטים און אזוי ווי אין יאָהר 1926 זענען קיין נייע שוחטים נישט צוגענומען געוואָרען. ווערט אלזאָ אין רעקורס געפרעגט, וואו דאָס געלד איז? 3) אין בודזשעט איז אריינגעשטעלט געוואָרען 33 טויזענד זלאָטעס אויף אינוועסטיציע דאָס יאָהר איז אַדורך און ס׳איז גאָרנישט געבויט געוואָרען 4) אין זעלבען בודזשעט איז בעשטימט א סומע פון 88.000 זל. אויף סובסידיעס און אזוי ווי דער בודזשעט פון 1926 איז בעשטעטיגט געוואָרען דורכ׳ן מיניסטעריום דעם 10-טען ליטי 1927 אלזאָ פרעגען די רעקורס-שרייבער, פאַר וואָס די גמינע האָט נישט צוגעשטעלט א גענויען חשבון, וואו און וויפיל זי האָט אויסגעצאָהלט, אלס פאָרלויפיגע קאָנטעס, פאַר די דערמאָנטע סובסידיעס און פון וואַנען זי האָט בכלל געהאט געלד אין פאָריגען יאָהר אויסצוצאָהלען 5) אז די שחיטה-איינקונפט פון די ארומיגע קליינע שטעדטלעך ווי יעדלינסק, סקאַרישעוו, וויערזשביצע און יאַסטשאָמב, וועלכע אונטערליגען די ראַדאָמער גמינע, איז אַבסאָלוט נישט אריינגעטראָגען אין בודזשעט פון פאָריגען יאָהר 6) דער באַזאַר. וואָס געהערט צו קהל׳ס אייגענטום האָט פאַר דער אראַנדע געבראַכט אין יאָהר 1925, 1000 זל. און דער איינקונפט פון יאָהר 1926 ווערט שוין אין בודזשעט נישט דערמאָנט. 7) די הכנסות פון בית החיים, ווייסען די אונטערפעלאָנטען צו דערצעהלען זענען פיעל גרעסער ווי ס׳איז אָנגעגעבען אין בודזשעט 8) אין בודזשעט פעהלען די הכנסות פון יעדלינסקער און וויערזשביצער בית החיים׳ס, און פערוופענדיג זיך אויפ׳ן אָקולניק פון בילדונגס מיניסטעריום פאָדערט דער רעקורס. אַז אַלע הכנסות זאָלען אין בודזשעט אריינגעטראָגען ווערען.

דער רעקורס ענטהאַלט 10 זייטען מאַשין-שריפט און איז פערזעהן מיט 37 אונטערשריפטען (מערסטענס פון ה׳ קעסטענבערג׳ס אנהענגער) וועלכע פערלאַנגען דער טריבונאַל זאָל צוליב די אַלע אָנגעוויזענע טעמים געזעצליך מבטל מאַכען דעם בודזשעט פון 1926 יאָהר.

די מחברים פון רעקורס פערזיכערען, אז ס׳איז נישט קיין אויסגעשלאָגענע זאַך. דאָס אין פאַל ווען דער טריבונאַל וועט אנערקענען און בעריכטיגען זייער אַנקלאַגע און דער בודזשעט פון יאָהר 1926 וועט אַנולירט ווערען — קאָן אויסקומען, אַז די גמינע זאָל בדויכען צוריקצאָהלען די עטאַט-שטייערן, וואָס זענען דורך איהר איינגעמאָהנט געוואָרען אויפ׳ן חשבון פון דער עטאַטסקלאַדקע פון דערמאָנטען יאָהר.

פון ספּאָרט-פעלד.

פ. ק. ס. — „מכבי“ 2:2 (1:1)

שבת דעם 30-טען ה. ח. 3 אז. נ. מ. איז אויפ׳ן קאַמפּס-פּלאַץ פון ר. ק. ס. פאָרגעקומען א פריינדשאַפט-מעטש צווישען די היגע אויסגעצייכנעטע ספּאָרט-קלובען. ביי וועלכע דער פ. ק. ס. (פּאָליצ. ספּאָרט-קלוב) האָט זיך גלענצענד אויסגעצייכענט מיט זיין אַטאַקירען. ער האָט אויף הייטער גרויסע שאַנסען צו זיין א שטאַרק - ענטוויקעלטע און פעסטע ספּאָרט-דרוזשינע, מיט וועלכע עס מעסט זיך נישט האָבען צו פערשעמען מיט אנדערע שטאַרקערע ספּאָרט-קלובען. דער „מכבי“, וועלכער איז דאָסמאָל ארויסגעטרעטען מיט עטליכע רעזערוו-שפּילער, האָט אויך אויף א שעהנעם אופן אטאַקירט זיין געגנער און דער רעזולטאַט איז געווען, אז דער מעטש האָט זיך געענדיגט 2 געגען 2 (רעמי).

• • •

דעם זעלבען טאָג 5 אזייגער איז פאָרגעקומען אויפ׳ן קאַמפּס-פּלאַץ פון ר. ק. ס. א זעהר אינטערעסאַנטער מייסטערשאַפטס-מעטש וועגען קלאַס „ב“ צווישען דער היגער יודישער בר-כוכבא — טשאַרני 1:1. דער מעטש האָט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס אין די היגע ספּאָרט-קרייזען און איז מאַסענהאַפט בעזוכט געוואָרען פון א פערשידענאַרטיגען יודישען און נישט-יודישען עולם. באַלד פון אָנהייב אָן לאָזט זיך מערקען די שוואַכע פערטיידיגונג פון בר כוכבא און צוליב דעם, וואָס „טשאַרני“ איז היינטיגעס מאָהל ארויסגעטרעטען מיט א זייער שטאַרקע דרוזשינע ווי פריהער געלונגט איהר צו שיסען ביז צו דער פויזע 2 גאָלען.

נאָך דער פויזע אטאַקירט בר כוכבא מיט מעהר ענערגיע איבער זיין געגנער און האָט כמעט די גאַנצע צייט די איבערמאַכט. אָבער אָהן רעזולטאַט. נישט קענענדיג אויסנוצען אפילו עטליכע גינסטיגע מאָמענטען. דער מעטש, וועלכער האָט ארויסגערופען א נישט צופרידענ-

הייט ביים יודישען עולם, האָט זיך גע־ענדיגט 2 געגען 0 לטובת טשארני.

אייסגעציבענט פאר בר־כוכבא האָבען זיך די שפילער: אדלער און אַבאַטאָווסקי.

• • •

צומאָרגענס זונטאג 11 פריה איז אויפ׳ן קאמפּס־פלאץ פון ר. ק. ס. פאָר־געקומען א מייסטערשאפטס־מעטש ווע־גען קלאס „צ נ״ צווישען די היגע ספּאָרט־קלובען „חשמונאי״ און „סאָקול״. די „חשמונאי״ וועלכע איז ארויסגע־טרעטען מיט א שוואכע מאַנשאפט האָט פערשפּילט צו איהר פיל שטארקערער „סאָקול״ 6 געגען 0 (2:0) לטובת די לעצטע.

• • •

א נישט־וועניג אינטערעסאנטער מייס־טערשאפטס־מעטש וועגען קלאס „צע״ איז אויך פאָרגעקומען 5 אז. נ. מ. אויפ׳ן קאמפּס פלאץ פון 72־ען פ. פּ. צווישען די היגע ספּאָרט־קלובען „השחר״ אין „סטזשעלעץ״. דער יונגער „השחר״, וועלכער אטאקירט זיין געגנער מיט שענע קאָמבינאציעס. און אַרויסווייזענדיג פיל טעכניק, געלונגט איהם ביז דער פויזע צו מאכען 2 גאָלען.

נאָך דער פויזע ווערט דער מעטש פערוואנדעלט אין א ברוטאלען קאמפף. טראָץ דעם, וואָס „סטזשעלעץ״ איז א פיזיש־ענטוויקעלטע דרוזשינע קאָן ער נישט צוקומען צום געגנער׳ס טויער, דורך דעם, וואָס דער יונגער „השחר״ שפילט אויסגעצייכענט און אָריענטירט זיך באלד אויפ׳ן אָרט. אין די לעצטע מינוטען געלונגט „השחר״ צו שיסען דעם דריטען גאָל. דער מעטש איז פערענ־דיגט געוואָרען מיט א שעהנעם נצחון פאר „השחר״ 3 געגען 0.

די גאָלען פאר „השחר״ האָבען גע־מאכט פיינקינד, זימלער און גאָלדפארב.

ש — ב.

פון די יודישע גימנאזיעס „פּיאטשול וויעדזי״

פון די יודישע גימנאזיעס „פּשיא־טשול וויעדזי״ בעט מען בעקאנט צו מאכען, אז די קאנצעלאריע פון די דערמאָנטער גימנאזיע וועט אין חודש שערפּיען זיין אָפען דעם 1, 5, 9, און 12־טען דעם ה. ח. אין די שעה׳ען פון 9 ביז 1.

אנהויבענדיג פון 15־טען שערפּיען וועט די קאנצעלאריע זיין אָפען טעג־לין אין די אמט שעה׳ען.

די זומער קאָלאָניע פון „טאָז״.

די זומער־קאָלאָניע פון דער היגער נעזועלש. „טאָז״ אין גארבאטקא איז איינ־געאָרדענט אין 3 ווילעס און פערנעמט 8 צימערען. אויפ׳ן ערשטען סעזאָהן האָט „טאָז״ ארויסגעשיקט 64 קינדער אין אויפ׳ן צווייטען — 36 קינדער.

די קינדער בעקומען 5 מאָהל אין טאָג צו עסען. א חוץ דעם קומט אהין כמעט יעדען וואָך א דאָקטאָר, כדי צו קאָנטראָלירען דעם היגעניטען און גע־זונד צושטאַנד פון דער קאָלאָניע. די קינדער פיהלען זיך מונטער און פון צייט צו צייט ווערט פאר זיי איינגע־אָרדענט פערוויילונגען און אויספלוגען. דאָס פערסאָנאל און די אויפזעהער פון די קאָלאָניע בעשטעהט פון פעהיגע מענשען.

• • •

היינטיגע וואָך, מאָנטאָג, דעם 1 טען שערפּיען, האָט „טאָז״ איינגעאָרדענט א בלימעל פערקויף. וואָס האָט געבראַכט הכנסה 130 זל. מיט 87 גר. דאָס גענזא־מעלטע געלד געהט לטובת דער קאָלאָ־ניע.

„טאָז״ דאנקט אלע אנטיילנעמער אין בלימעל־פערקויף. בעזונדערס דעם ה׳ האַך און די פרל׳ איידעלס און שרעק.

אָבגענומען א טלית און תפילין.

דער קריסט סטעפאַן סטאַרסקי פון זשאביא־פלאַצאָווע 1 האָט אין א דע־מאָנס־וואַגאָן געפונען א טלית ותפילין, א גארטעל, קאפעל און א סידור. די אלע געפונענע יודישקייטען האָט דער קריסט איבערגעגעבען דעם מורא ה ראה טייטעלבוים, סקארשעווער גאַס 24, ביי וועמען מ׳קאָן דאָרט אלץ אָבנעמען.

ער האָט אומגליקליך געמאַכט צוויי שוועסטערען און יעצט וויל ער א כשר אָרענטליך מיידעל.

אין איינעם פון די היגע בית דין־שטיבלעך איז די פערגאנגענע וואָך פאָרגעקומען א זעהר אינטערעסאַנטע דין תורה: צוויי שוועסטערען, ראדאָמער מיידלעך, האָבען גערופען א היגען בחור לדין, בעשולדיגענדיג איהם, אַז ער האָט זיי ביידע פערפיהרט. ער האָט יעדער פון זיי צוגעזאָגט חתונה צו האָבען מיט איהר. און נאָכדעם ווי ער האָט זיי אומגליקליך געמאכט האָט ער ביידע אוועקגעוואָרפען. די ערקלערונגען פון ביידע שוועסטערען זענען געווען סענסאציאָנעלע און די אנוועזענדע דיינים האָבען ממש געשוווינט איבער דער אונגעהוירער דעמאָראליזאציע און פערדאָרבענקייט, וואָס איז פאָרגעוואָר־פען געוואָרען דעם בעשולדיגטען יונ־גערמאַן. נאָך א לענגערע פערהאנד־לונג פאר׳ן בית דין־טיש און נאָך א שווערען גייסטי־קאַמפף האָבען ביידע שוועסטער זיך ערקלערט, אז זיי זענען געפאלען קרבנות פון פערגוואלדיגונג און פערפיהרעריי.

דער ראדאָמער דאַנזשואַן האָט גלענצענד געשפּיעלט זיין ראָליע און איהם איז געלונגען יעדער איינער פון די ביידע שוועסטערען צו פער־בלענדען די אויגען, איינרעדענדיג אז נאָר איהר האָט ער ליעב. ביידע נא־איווע מיידלעך האָבען איהם געגלויבט יעדע בעזונדער איז געווען זיכער אז נאָר זי איז זיין גליקליכע בעשערטע און צום סוף האָט זיך ארויסגעוויזען אז ביידע זענען פון איהם פעראומ־גליקליכט געוואָרען אזוי, אז איין שוועסטער איז פון איהם אין 5 טען און די צווייטע אין 3 טען חודש.

דער „וואוילער״ יונגערמאן האָט גאָרנישט אָבגעלייקענט און אויף דער טענה פון איינע פון די ביידע אומג־ליקליכע שוועסטערען, ער זאָל מיט איהר שטעלען א חופה, האָט ער גע־ענטפערט, אז יעצט וויל ער א כשר און אָרענטליך מיידעל.

א „אמת׳ער״ תירוץ פון א „בעל תשו־בה״...

זעלבסטמאָרד.

דעם 26 ד. מ. אין אָיענד האָבען די איינוואָהנער פון הויז לובלינער № 8 מודיע געווען דעם קאָליציי־קאָמיסאריאט, אז די לעהרערין מאַריאַ מישקאָווסקא, וואָס וואוינט מיט זיי אין שכינות אין זעלבען הויף, געהט נישט ארויס פון איהר וואָהנונג שוין פון 2 טעג אָן, און גאנצע נכט איז כסדר ליכטיג אין איהר שטוב. ווען די פּאָליציי איז גע־קומען אויף דעם אנגעוויזענעם אָרט און געעפענט די שטוב, האָט מען דאָרט שוין געטראָפען מישקאָווסקיס טויטען קערפער.

דער אראָבגעבראַכטער דאָקטאָר האָט פעסטגעשטעלט, אז דער טויט איז גע־קומען שוין מיט 24 שעה פריהער דורך אויסטרינקען עסיג־עסענץ. ווי מען שמועסט זאָל די אורזאך פון פערצווייפעלטען שריט זיין, די האָפ־נונגסלאָזע מאַטעריעלע בעדינגונגען אין וועלכע די פערסאָנע האָט לעצ־טענס געלעבט.

אַ בריעף אין רעדאקציע.

ג. ה׳ רעדאקטאָר!

ערלויבט געפ. צו פערעפענטליכען אין אייער װ. צייטונג פאָלגענדע שו־רות.

אין ראדאָם איז די פאָריגע וואָך געשטאָרבען א חסיד׳ישער יוד, ר׳ יעקב הירשפעלד, דער דאָזיגער יוד, ווער ס׳האָט איהם געקענט איז געווען א בן־תורה און זעהר א בכבוד׳ער מענש. ער האָט זיך בחיו מפרנס גע־ווען בזעת אפו און קיינמאָהל נישט חלילה געברויכט לידי מתנת בשר ודם. ווייזט אָבער אויס, אז דאָס אַלץ איז נישט קיין גרויסער זכות פאר דעם ראדאָמער דאָזאָר, ה׳ העניך חיינכרוויג וועלכער איז ממונה איבער׳ן בית הק־ברות און אז ביי איהם איז קיין נפקא מינה נישט: רייך צי נישט רייך—אבי וואָס מעהר געלד ארויסצופרעסען פאר קרקעות. דער דאָזיגער ה׳ דאָזאָר האָט אויך דאָס מאָהל נישט געוואָלט אָבי־טרעטען פון זיין „פּרינציפּ״ און נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס אַנגעזעהענע און בעגליבטע היגע בעלי בתים האָבען איהם פערזיכערט, אז די פ א מ י ל י ע פון ר׳ יעקב הירשפעלד געפונט זיך אין אזעלכע בעדינגונגען, אז נאָך אלע גרעסטע אָנ־שטרענגונגען, איז איהר סאָרט נישט מעגליך זיך צו פערשאפען די געפאָדער־טע 100 זלאָטעס, האָט זיך פונדעסט־וועגען דער ה׳ ווײנטרויב געהאלטען שטאָל אין איינען ביי דאָס זיינינע און נישט געוואָלט ארויבלאָזען פון דער פריי־וועלכע נידאָ איהם גומזט געבען.

עס פרעגט זיך דעריבער: וואו זענען די איבריגע קהלה פאָרשטעהערז צו בעזיצט דער דאָזיגער ה׳ חיינטרויב אזא אונבעגרענעצטע אויטאָנאָמיע. אז ס׳איז נישט מעגליך ער זאָל אונטערליי־גען א העכערער קאָנטראָל!

דער דאָזיגער אונערהערטער פאַקט האָט איבעראל ארויסגערופען דעם גרעס־טען פערדרוס אין אויפרעגונג, ווארום ס׳איז באמת נישט דערלאָזבאר און נישט בערעכטיגט, אז א יחיד, מעג ער זיין אפילו א דאָזאָר, זאָל האנדלען אין אזעלכע ענינים אויף איינענער אחריות און טוהן ווי איהם געפעלט.

ס׳איז שוין די העכסטע צייט, אז ס׳זאָל א סוף נעמען צו אזאַ פּאַקטיק.

יעקב בן דוב.

(די פולע אונטערשריפט געפונט זיך אין אונזער רעדאַקציע)

ווער ער וויל נישט גלויבען דער זאָל זיך איבערצייגען, אַז די בעסטע גומעס זענען
„Berson“

קעלצער אבטיילונג.

פון וואך צו וואך.

וואהלען צום היגען שטאדט — ראט.

ווי מען גיעט אונז איבער זאל דער וואיעוואדע אין קורצען אויפלעזען דעם אלטען שטאדט-ראט און פעראָרדנען נייע וואהלען. אין פוילישען לאגער ווערען שוין געמאכט הכנות און עס קומען פאר בעראטונגען, וועלכע דארפען ברענגען צו א בלאק פון אלע פוילישע פארטייען.

ביי אונז יודען אבער איז ביז יעצט גאָרנישט געטוהן געוואָרען אין דער הינזיכט. מען האט צייט! אין דער לעצטער מינוט וועלען וואהרשיינליך גערופען ווערען עטליכע פערזאמלונגען פון די פארשטעהער פון אלע פארטייען און וועלען אויך מעהר ווי זיכער צו זיין שום גינסטיגען רעזולטאט נישט דערפיהרען, בעווייל עס וועט אלס געמאכט ווערען בחפזון.

דער סוף וועט זיין, אז אנשטאט איינהייטליכער ליסטע וועלען ארויסגעשטעלט ווערען ביז א גאנץ צענדלינג ליסטעס און עטליכע. אויב נישט א העלפט מאנדאטען פון דער אזוי אויך קליינער צאהל, וועלען פערלוירען געהן.

מען דארף דעריבער בעצייטענס א קלער טהון וועגען דעם ענין.

מיר יודען האבען אין שטאדט-ראט פיעל וויכטיגע אינטערעסען, אז מיר זאלען זיך קענען ערלויבען אויף אזא צושפליטערונג, איבערהויפט דאמאלס ווען די פוילישע פארטייען נוצען אויס אלע מעגליכקייטען קיין איין מאנדאט נישט צו פערלירען.

די גרויסע צאהל פארטייען אויף דער יודישער גאס האבען שוין אונז פיעל שאדען געבראכט. אבער מיר זענען אהנמעכטיג געגען פארטייען, וועלכע די ענטוויקלונג פון יודישען געזעלשאפטליכען און פאליטישען לעבען האט אויפגעשטעלט. און אויב דער צווישען-פארטייאישען-קאמף אין יודישען לאגער ברענגט אפטמאל מעהר שאדען ווי נוצען איז ער אפשר א נויטווענדיגקייט, וועלכע לאזט זיך נישט אויסמיידען.

דא האנדעלט זיך אבער וועגען א שטאדט-ראט, וואו עס איז נישט דא קיין אינכערשיעד צווישען די אינטערעסען פון איין יודישער פארטיי ביז דער צווייטער. עס זענען דארט פאראן יודישע פראגען, אבער נישט קיין פארטייאישע. דעריבער דארפען די פארשטעהער פון אלע ריכטונגען פערשטעהן, אז א בלאק פון אלע יודישע פארטייען זאל געשאפען ווערען, כדי די יודישע בעפעלקערונג זאל אין נייעם שטאדט-ראט האבען א רעפרעזענטאנץ, וואס זאל קאנען איהרע אינטערעסען פערטיידיגען.

עס דארף שוין געטוהן ווערען און די איניציאטארען פון בלאק דארפען זיין די ביזאיצטיגע יודישע ראטמענער.

צבי.

א טראגישער פארפאל מיט א שילער פונ'ם 8 קלאס פון יודישען גימנאזיום.

מאנטאג נאכמיטאג האט זיך דער שילער פונ'ם היגען יודישען גימנאזיום שמואל ראטענבערג, 18 יאהר אלט, געבאדען צוואמען מיט נאך א קאלעגע אין וואסער ביי סלאוויק.

גלייך ווי ער איז אריין אין וואסער האט ער זיך אנגעהויבען טרינקען און אלע בעמיהונגען פון זיין קאלעגע איהם ארויס צו ראטעווען האבען נישט געהאלפען.

ערשט אויף די געשרייען פון זיין חבר זענען אנגעלאפען עטליכע פויערים פון דארף, וועלכע האבען דעם קערפער פון שילער ארויסגעצויגען. א האלבע שעה שפעטער איז אנגעקומען א דאקטאר פון ביאלאגאן, וועלכער האט נאר געקענט פעסטשטעלען דעם טויט.

נאך דעם זעלבען אייענד איז דער קערפער געבראכט געוואָרען קיין קעלץ דורך זיינע קאלעגען, און דינסטאג 4 א זייגער נאכמיטאג איז פארגעקומען די לויה פון דער וואהנונג פון זיינע עלטערען מארק 8.

פון ביידע זייטען פון דער עגלה זענען נאכגעגאנגען 6 שומרים מיט זייערע פאהנען איינגעהילט אין שווארצען. הארט ביי דער עגלה איז נאכגעגאנגען דער פאטער מיט זיין ברודער.

די ארדנונג האט געהאלטען אויף דעם גאנצען וועג פון ציג, דער השומר הצעיר. עס איז נאכגעטראָגען געוואָרען בלומען-קרענץ מיט אויפשריפטען פון די שילער פון 8 קלאס גימנאזיום פונ'ם „השומר הצעיר" און אנדערע. און איז בעגלייט געוואָרען צו איינביגער רוה דורך א גרויסען עולם.

דער אויף אזוי טראגישען אופן אומגעקומענער איז געווען א מיטגליד פון דער הנהלה פון „השומר-הצעיר" און האט זיך אויסגעצייכענט אלס זעהר אקטיווער און געוויסענהאפטער חבר איז געווען זעהר בעליבט ביי אלע זיינע חברים און אלע וואס האבען איהם געקענט.

דער פארפאל האט דעריבער געמאכט אויף די קעלצער בעפעלקערונג א זעהר ערשיטערענדען איינדרוק.

ת נ צ ב ה.

דער בעל-הבית מיט'ן סטרוזש געגען לאקאטאר.

לויט א אפמאך צווישען הויז איינגענטימער-פעראיין מיט דעם פעראיין פון די סטרוזשעס. איז בעשלאסען געוואָרען, אז פאר עפענען דאס טויער ביז 12 צו צאהלען 20 גר. און דערנאך 40 גר. דאס אלעס איז געמאכט געוואָרען אהן וויסען פון לאקאטארען פעראיין, וועלכער דארף אויף דעם בעשלוס רעאגירען.

א און סערגעווהעהנליכע נאטור-ערשיינונג.

שבת פארנאכט נאך א שיינעם ווארימען טאג האט פלוצלינג אנגעהויבען אנקומען פון דרום-וועסט א שווארצע חמארע, וועלכע האט אין איניגע מינוטען פערדעקט דעם גאנצען הימעל און עס איז געוואָרען פינסטער ווי ביינאכט. די וואלקענס זענען געגאנגען אזוי נידריג, אז מען האט מורא געהאט פאר א וואָלקען-בראך און דאס האט ארויסגערופען א גרויסע מהומה אין די גאסען און אין גארטען, וואו פיל מענשען האבען גראד דעמאלט שפאצירט.

די װאלקענס האבען אבער אויסגעמיטען קעלץ. וועלכע איז אבגעקומען מיט א קליינעם רעגען, דאנעגען איז דער וואלקען-בראך פארגעקומען זייטער אין אנגעמאכט אונגעהויערע שאדענס אין דער אומגעגענד.

פון שטאדט-ראט

ווי מיר האבען שוין געמאלדען, האבען עטליכע ראטמענער דערלאנגט א פראטעסט צום וואיעוואדא געגען דעם בעשלוס פון שטאדט ראט צו אסיגנירען 12.000 זל. אויף א יודישע פאלקס-שולע. מאטיווירט איז דער פראטעסט דערמיט וואס אויף דער דאמאלסדיגער זיצונג איז נישט געווען קיין קוארום. דער וואיעוואדא האט דעם פראטעסט איבערגעשיקט צום שטאדט-ראט מיט א ווינש אז דער שטאדט-ראט זאל די פראגע פון קווארום אליין ערלעדיגען. אזוי איז אויף דער לעצטער זיצונג בעטראכט געוואָרען דער פארשלאג פון עטליכע ראטמענער דעם בעשלוס צו אנולירען. נאכדעם ווי עס האבען זיך אין דער פראגע ארויסגעזאגט עטליכע רעדנער, איז מיט א מעהרהייט שטימען בעשלאסען געוואָרען דעם בעשלוס נישט צו רעווידירען, אזוי, אז די סובסידיע פאר דער יודישער פאלקס שולע בלייבט אין איהר קראפט.

דעפיציט פון מאגיסטראט

נאכ'ן בעטראכטען דעם ביודזשעט איפ'ן יאהר 1927/28 וואס דער שטאדט-ראט האט איבערגעשיקט אין די וואיעוואדזטווע, האט דער וואיעוואדא אנגעוויזען אויפ'ן נישט דערלאזבארען דעפיציט, נאכ'ן שליסען דאס ביודזשעט-יאהר אויף א סומע פון 305 850 זל, און פעראָרדענט עטליכע אויסגאבען-פאזיציעס.

פ ו ן ס פ א ר ט

ווי מיר דערוויסען זיך וועט דער ווארשאווער „מכבי" שפילען 2 מעטשען אין קעלץ מיט דעם „מכבי" און „סאקול" דעם נעכסטען שבת און זונטאג.

בעריכטיגונג.

אינ'ם ארטיקעל פון מ. היעקבי „צוויי זענען זיי געוועזען" וואס איז געווען געדרוקט אין פאריגען נומער פון אונזער צייטונג איז אריינגעפאלען א טעות, און אנשטאט ווי עס האט בעדארפען זיין „פושעים". איז על פי טעות געווען געדרוקט „פויערים".

די רעדאקציע.

◆ ■ ■ ◆

בעסטע שיפס קאמוניקאציע צווישען פוילען און קאנאדע
„באלטיק-אמעריקא-ליין"
עמיגראציע — ענינים ערלעדיגט
ביורא „יוס"
קעלץ, קילינסקי גאס № 8

ווי אזוי זענען צוגעגאנגען די וואהלען צום 15-טען ציוניסטישען קאנגרעס.

זונטאג באלד אין דער פרי איז שוין געווען צו בעמערקען, אז עס הויבט זיך אן א שטארקע פעראינטערעסירונג צו די וואהלען, וואס דארפען דעם טאג פארקומען.

דער טאג איז געווען א שעהנער. די זון האט גוט געווארימט, פאר'ן לאקאל פון „מזרחי" אין מארק נומער 15, וואו די וואהלען זענען פארגעקומען, האבען זיך שוין אנגעהויבען פערזאמלען מעהרערע מענשען. די אגיטאטארען פון אלע ריכטונגען, האבען שוין אנגעהויבען צו ארבייטען אויף אלע כלים.

אינ'ם לאקאל פון „מזרחי" האבען זיך פערזאמעלט אלע מיטגלידער פון דער וואהל-קאמיסיע און נאכ'ן פערזיגלען די וואהל-אורנע און ערלעדיגען אלע אנדערע פארמאליטעטען האט די קאמיסיע ערקלערט די וואהל-ציצונג פאר בעעפענט און מ'האט אנגעהויבען אננעהמען די צעטלען.

15 מינוט נאך 10 אזייגער איז אין לאקאל אריינגעקומען דער ערשטער שיקר ה' גאלדבערג, וועלכער האט בלתי ספק געשטימט פאר דער ליסטע פון מזרחי, נומער 3.

דער ערשטער אינצידענט.

גלייך נאכדעם זענען שוין אנגעקומען א גרעסערע צאהל עוקרים און דא איז אויסגעבראכען א שטארקער אינצידענט, וואס איז ארויסגערופען געווארען דורך דעם פארזיצענדער פון דער וואהל קאמיסיע איבער זיין גאנץ אונפערשטענדליכער האנדלונג.

אויסהערענדיג „באבע-מעשיות" פון א 9 יעהריג חדר-יונגעל, וואס לערנט אין חדר מזרחי. אין וועלכען די לעצטע האבען גענומען צו הילף אין זייער וואהל-קאמפף, אז דער מיטגליעד פון וואהל-קאמיטע ה ראטענבערג האט כלומר'שט געוואלט אגיטירען אין וואהל-לאקאל, איז אנשטאט צו בעזייטיגען פון לאקאל דעם קליינעם חדר-יונגעל און שיקען איהם בעסער זיך שפילען אויפ'ן זאמד... האט דער פאר"ז.. ארויסשפרינגענדיג פון די כלים, אויסגעשלאסען פון דער וואהל-קאמיסיע דעם ה' ראטענבערג, חאטש דער פארזיץ. האט באלד חרטה בעקומען און אויך די אנדערע מיטגלידער פון דער וואהל-קאמיטע האבען גלייך געבעטען דעם ה' ראטענבערג ער זאל ווייטער בלייבען אויף זיין פלאץ האט ה' ר. גלייך פטר-לאזט דאס ארט און איז מעהר נישט אנוועזענד געווען ביי די וואהלען.

א געלעכטער האט אבער ארויסגערופען, ווען דער פארזיצ. האט שפעטער (ער האט אפשר געהאט פערגעסען וועגען דעם אינצידענט) זיך בעריהמט, אז ער איז דער איינציגער, וואס האט זיך פערהאלטען „נייטראל" און קאלטבלוטיג...

א וואהל-מאנעווער.

ארום 2 אזייגער האט דעם מזרחי אויסגעפעלט די געדרוקטע נומערען 3. ווען זיי זענען אריין צו זייער דרוקער בעטען ער זאל זיי אויסשנייי אבדרוקען עטליכע הונדערט שטיק, האט זיי איינער פון די דרוקער ערקלערט, אז ביי איהם איז נאך דא א היבשע צאהל פערטיגע נומערען „3".

דער מזרחי איז מיט די נומערען אוועק א צווייטען און אנגעהויבען פערטיילען צווישען זייערע שוקלים.

ווי איבעראשט זענען זיי אבער געווארען, ווען זיי האבען ערשט שפעטער בעמערקט, אז די „3" טראגט א קליינע, קוים — דערזעהבארע צושריפט „מזרחי".

עס איז אין לאגער פונ'ם מזרחי געווארען א גרויסע בהלה, ווייל זיי האבען זיך נישט געקענט אריענטירען וויפיעל אזעלכע געפעלשטע נומערען זענען פערטיילט געווארען.

נאך מעהר איז ביים מזרחי געוואקסען די שרעק, דערוויסענדיג זיך, אז פועלי-ציון האבען אוועקגעשטעלט פאר'ן לאקאל פון מזרחי זייער'ן א חבר אני געטהון א חסידיש היטעל. וואס האט די חברים פון מזרחי געטיילט די געפעלשטע 3-צעטלעך.

שני יוסף בן שמעון.

עס קומט אריין א יונגערמאן. דער פארזיצ. פרעגט איהם: ווי רופט מען אייך?

— יוסף לעווענשטיין.

— וואו וואהנט איהר?

— נייע ווארשאווער 5

— האט איהר דעם שקל?

— ניין, אבער איך געדענק גענוי דעם נומ'ר — 321002.

דא שפרינגט אויף דער לידער פון מזרחי מיט א טענה, אז ער אליין האט דעם שקל פערקויפט א אנדערען יוסף לעווינשטיין און טאקי אויף נייע ווארשאווער 5. און פערלאנגט, אז דער וועהלער זאל זיך לעגיטימירען. ער נעמט גלייך ארויס א פאס מיט דעם זעלבען נאמען און ערקלערט, אז ווען ער האט פאר צוויי יאהר צוריק ארויסגענומען דעם פאס, האט ער געוואהנט אויף א אנדערע גאס, יעצט אבער וואהנט ער אזוי ווי עס איז אריינגעטראגען געווארען אין דער וועהלער-רשימה. צוליב אבער דער פערזיכערונג פון פארשטעהער פון מזרחי, אז דא קומט פאר א „טעות", בעשליסט די קאמיסיע, אז דער ה' לעווינשטיין זאל ווארטען ביז 7 פארנאכט און בלייבט איבער אלס אסעסאר פון א געוויסער גרופירונג.

5 א זייגער קומט אבער אריין דער אמת'ער יוסף לעווענשטיין און דער „נאכגעמאכטער" פערשווינדט אונבעמערקט פונ'ם לאקאל... דער מזרחי האט דוקא געוואלט געבן נעבן דעם „האז" אבער אהן ערפאלג..

וויפיל איז דער זייגער?

אלע האלטען די זייגער'ס אין די הענד, און דא געהט א מחלוקת הפוסקים: וויפיל איז דער זייגער? ביים פארזיצענדער איז 1 מינוט פאר 10, ביים „על המשמר" איז נאך 12 מינוט צייט, ביים עת לבנות איז שוין 8 מינוט אריבער... מען בעשליסט צו רעכנען זיך מיט'ן זייגער פונ'ם פארזיצענדער. פרוי בלימה אייזענבערג, וועלכע קומט נור וואס אריין אין לאקאל, בעקומט נאך דאס רעכט אבצוגעבען די שטימע. און לויט אלע ווארשיינליכקייטען איז דער מזרחי בעגליקט געווארען מיט נאך א שטימע.

דער סוף.

פונקט 10 אזייגער אייענד עפענט מען די אורנע. מ צעהלט דורך די צאהל אבגעגעבענע שטימען. וואס געפינען זיך אין דער אורנע און נאכ'ן איבערציינען זיך, אז עס שטימט מיט דער צאהל לויט דער רשימה. טרעט מען צו צום עפנען די קאנווערטען און עס ווייזט זיך ארויס, אז אויף די 304 שטימען, האבען בעקומען:

(3)	מזרחי — — —	234
(1)	על המשמר — —	40
(2)	עת לבנות — -- —	14
(6)	פעראייניג. כאצ. — —	12
	געפעלשטע — -- —	4

צו אונזערע ג. אבאנענטען און, אנאנסען-געבער אין קעלץ.

מיר זענען מודיע, אז דעם 14-טען ד. ח. שיקען מיר קיין קעלץ אונזער אינקאסענט פון ראדאם אויף צו איינקאסירען דעם חודש-בעטרעף ביי אונזערע קעלצער אבאנענטען, ווי אויך איינצומאהנען פאר אנאנסען, האס זענען געדרוקט אין אונזער צייטונג.

מיר בעטען דעריבער אונזערע ג. אבאנענטען, ווי אויך די ה"ה אנאנסען-געבער פון קעלץ צו רעגולירען אלע חשבונות און חובות, וואס קומט ביי זיי. נישט מאכענדיג קיין שום בעשווערונגען אונזער אינקאסענט. וועלכען מיר שיקען ספעציעל קיין קעלץ צו דעם צוועק. הייסט נישט דעם אינקאסענט קומען א צווייט, אדער א דריט מאהל, נאר ערלעדיגט איהם באלד ער זאל נישט ברויכען מיעד זערען געהענדיג.

אויף אייער פערלאנג וועט אייך אונזער אינקאסענט פארשטעלען א בעפאלמעכטיגונג פון אינזער אדמיניסטראציע, אז איהר זאלט אהן שום ספק און פער דאכט קאנען איהם געטרויען די ביי אייך אויפגעמאהנטע געלדער.

מיר בעטען נאך א מאהל צו נעמען אין אכט, דאס מיר קאנען נישט מאכען קיין בעזונדערע גרויסע אויסגאבען, אויפהאלטענדיג א לענגערע צייט א פרעמדען מענשען ספעציעל פאר דער קעלצער אינקאסע, און ווי צום פריהערדיגען ערלעדיגען דורך איהם אלע חשבונות, אזוי פאר'ן צייטונג ס-אבאנאמענט און אויך פאר די אנאנסען.

מיט כבוד

אדמיניסטראציע

ראדאמער-קעלצער לעבען

—— אין ראדאם. ——

Generalne zastępstwo sprzedaży
PIANIN
zagranicznych firm:
teinway & Sons, Stingl, - Oryginal,
Lauberger & Glos, Ant - Petroff
i innych oraz krajowej firmy
A. FIBIGIER
Wł. BOLOŃSKI,
KRAKÓW, ul Gł. Rynek 34
Zamówienia na Radom i ziemię
radomską przyjmuje
W. PARYSKI, Radom
ul Lubelska № 40, tel. 129.

גענעראל פערטרעטונגס-פערקויף פון
פיאנינעס
אויסלענדישע פירמעס:
Steinway & Sons, Stingl - Oryginal,
Lauberger & Glos, Ant - Petroff
און אנדערע אויך פון די אינלענדישע פירמע
א. פיביגער
וול. באלאנסקי,
קראקא, גל. רינעק 34
בעשטעלונגען אויף ראדאם און ראדאמער
אומגעגענד נעמט אן
וו. פאריסקי, ראדאם
לובלינער 40 טעל. 129.

CZEKOLADA G.G.LARDELLI UCZY, JAKA BYĆ POWINNA CZEKOLADA

Panu SUCHEROWI ADLEROWI

wyrażają serdeczne współczucie z powodu śmierci Jego

B. P. **OJCA**

Rada Nadzorcza i Zarząd

BANKU KUPIECKIEGO

w RADOMIU.

יחד עם כל הערה השומרית בפולניה הננו משתתפים בצערם של שומרי קיעלץ

בהלקח מהם אחד כטובי אנשינו מנהלם

חאח' שמואל רוטנבערג

שנקטף בדמי ימיו. ■ בעבודתם השומרית ינחמו.

הסתדרות „השומר הצעיר"

ברדום.

גאל-שטיינער-ליידענדע

וואס בלאנדזשעט איהר און ווייסט נאך נישט. אז די זיכערסטע עצה פטור צו ווערען פון די שווערע שמערצען איז ביי דעם איבעראל בעוואוסטען

אבערי פעלדשער ה' **זינגער** ווארשא, שוויענטי-יערסקא 34,

וואס א דאנק זיין ראט זענען אומזערע פרויען פולשטענדיג געהיילט געווארען פון די לאנגיעהריגע שלאפקייט. איהר ליידענדע קענט האבען דאס פירסטע צוטרוי און איבערצייגען זיך ביי פאלגענדע אויטאריזירטע פערזאנען:

קעלץ: דייבוג, סטארא-ווארשאווסקי 29, לייזערמאן, קאלעיאווי 50.

לאדז: גוטהבערט, חסכאדניא 64, גאלדפארב, פיעטרקאווער 8

קאליש: קאץ, נאווי 21

ווארשא: טארקעלטאב, גזנשא 15, מילער, שוויענטי-יערסקא 11

בריסק: ראטשטיין, דאמבראווסקי 119.

און פיל אנדערע.

איך מאך וויסען

אלע ראדאמער סוחרים, אז די וועקסלען, וועלכע זענען פערזעהען מיט דער אונטערשריפט פון מיין נאמען **מענדיל ערליך** אלס וויסטאוויצע זאל מען נישט אננעמען פריהער, סיידען מ'וועט זיך מיט מיר פערשטענדיגען און אנפרעגען מיך, צי דאס איז פאקטיש מיין אונטערשריפט. איך בין געצוואונגען העגען דעם מודיע צו זיין צוליב דעם, וואס לעצטענס האבען זיך מענשען גענומען מיך אונטערשרייבען אויף זייערע וועקסלען אהן מיין וויסען און אהן מיין הסכם. ס'איז שוין דערגאנגען אזוי ווייט, אז איינער פון יענע נאכשרייבער'ס קויפט אויס מכלומר'שט מיינע וועקסלען ביים רעיענט אוי א צווייטער האט אזעלכע וועקסלען שוין געטאלט געהן צום פראטעסט. איך ערקלער, אז איך אנערקען זיך נישט צו דער נארגעמאכטער אונטערשריפט פון מיין נאמען אויף יענע וועקסלען און גלייכצייטיג בין איך מתרה יענע לייט. דאס אויב זיי וועלען נישט אויפהערען מיך אונטערצושרייבען, וועל איך זייערע נעמען פערעפענטליכען און פאר די פאטאלע קאנסעקווענצען וועלען זיי אליין זיין פעראנטווארטליך.

מענדיל עהרליך

מלעטשנע 5.

די נייעסטע און שעהנסטע

„טאפעטען"

אויך צימער טאפעטירונג

בעדינענד ביליג, פערקויפט

ש. שטיינמאן

ראדאם, ליבלינער № 21

בילט זיך צו ערקונדיגען!

גאולת - הארץ - קייט

ארגאניזירט דורך דער יודישער פרעסע אונטערן פראטעקטאראט פון דעפוטאט

י. גרינבוים.

נחמן גיעלטשינסקי ענטפ. דעם ה' דוב קאפלאנסקי מיט 5 זל. און רופט ארויס: אליהו מארקיעוויטש (לאמזשא סט. רי נעק) מענדיל ציעראנאוויץ (לאמזשא פארנא 2).

חיים זילבערבערג ענטפ. צבי פרידמאן מיט 5 זל און רופט ארויס יעקב פוזמאי.

ביבליאטעק ביי דער ציונ. ארגאניזאציע אין ראדאם ענטפ. דעם „השומר הצעיר" מיט 5 זל. און רופט ארויס די יודישע ביבליאטעק אין קעלץ, ציונ. ביבליאטעק אין פולאוו און די ביבליאטעק בים האנדווערקער קלוב אין ראדאם.

מ. מ. ניידיק ענטפ. דעם ה' י. דאנ- ציגער מיט 5 זל.

ל. אירבאך ענטפ. דעם א יוסף בי- רענבוים מיט 5 זל.

נחמיה ניימאן ענטפ. דעם ה' מרדכי פעטס מיט 5 זל.

א בלימעל פערקייף לטובת „בר-כוכבא" אין ראדאם

דעם נאהנטסטען זונטאג וועט פארקומען א בלימעל פערקויף לטובת דער יודישער טורן און ספארט געזעלשאפט „בר-כוכבא" אין ראדאם. די דערמאנטע גימנאסטישע אינסטיטוציע, וועלכע ארבייט אינטענסיוו אויפן געביט פון פיזישע ערציהונג פון יודישען יונגען דור, פערדיענט די ווארימסטע אונטערשטיצונג און ס'איז צו האפען, אז די אקציע וועט ברענגען דעם געהעריגען פינאנסיעלען ערפאלג.

הננו משתתפים בצער הוריו על האסון הטרגי שקרה להם עם בנם

שמואל רוטנברג

נ"ע

שמת בדמי ימיו.

שמואל קלוגמאן

וילדיו

קילצי.

Kino „CZARY" w Kielcach.

Dziś! Dziś!

Dawno oczekiwane epokowe arcydzieło!

BITWA POD SKAGERAK

Kino CORSO w Radomiu

Dziś i dni następnych

DEMON KOBIET

dramat w 10 DUŻYCH AKTACH

w rolach głównych

NORMAN KERRY i GRETA NISSEN

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל

דריקען מיר אויס

דער פרוי **פישער** און קינדער

צוליבן פריצייטיגען טויט

פון זייער **מאן** און **פאטער**

אברהם פישער

נ"ע

המקום ינחם אותם

בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

ה. מארימאנד זין פרוי

ה. פישמאן

י. ל. מיצנמאכער

ה. זלאטא, ה. שלזינגער

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni Radom, Szwarlikowska 20.